

Příloha k protokolu o SZZ č.
FF JU v Čes. Buděj.
Vysoká škola:
Ústav kulturních studií
Katedra:
3.9.2015
Datum odevzdání posudku:

Bc. Petra Bolková
Diplomant:
Literárně-historická studia
Aprobace:
Recenzent * / **Mgr. Filip Hotový, Ph.D.**
diplomové práce
Vedoucí */
Mgr. Hynek Látal, Ph.D.
.....

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

(Česká) Fotografie v úpravě knižních obálek 60. let 20. století

.....
(téma)

Petra Bolková se ve své diplomové práci rozhodla zmapovat užití fotografického obrazu v grafické úpravě knižních obálek na tuzemské vydavatelské a ediční scéně. A to s důrazem na šedesátá léta minulého století s nutnými exkurzy k historickým kořenům v meziválečných avantgardách. Hlavními sekundárními prameny, z nichž autorka vychází a které toto téma postihují ve snaze o jistý potřebný nadhled, jsou knihy *Umění je abstrakce* Zdenka Primuse a *Foto/montáž* tiskem Jindřicha Tomana.

S určitou mírou zjednodušení bychom mohli za ústřední teze (kolem nichž práce myšlenkově osciluje a které stvrzují významnost zvoleného tématu) považovat následující dvě tvrzení: 1) Knižní design šedesátých let v Československu zanechal na poli výtvarného umění (a to i v mezinárodním kontextu) ojedinělou a výraznou stopu, srovnatelnou s úspěchy meziválečné avantgardy. 2) Grafický design knižních obálek nabízel tehdy významnou příležitost k vzájemným průnikům oficiální a neoficiální kultury mimo zorné pole cenzury, přičemž uplatnění v tomto oboru našlo mnoho fotografů a umělců, kteří v rámci oficiálního proudu vystupovat nesměli.

S ohledem na téma práce tak ústřední část tvoří kapitoly třetí a čtvrtá, věnující se právě pronikání fotografie do grafické úpravy knih a titulních stran ve sledovaném historickém období. Autorka ve třetí kapitole sleduje stopy poetismu, konstruktivismu, surrealismu a sociálního realismu na konkrétních příkladech děl a jmenuje hlavní tvůrčí osobnosti jednotlivých proudů. Čtvrtou kapitolu pak otevírá komentářem k epoše tvořivého útlumu a propagandistické služebnosti grafického designu knih během druhé světové války a s poválečným nástupem komunistické totality. Posléze Petra Bolková rozvíjí dvě hlavní sledované linie: 1) pronikání tzv. „fotografie všedního dne“ na obálky knih a 2) ozvěny surrealismu v podobě magického realismu a fotomontáže. První linie je autorkou exponována na díle Marie Šechtlové (jejímuž dílu Petra Bolková věnovala svou bakalářskou práci), na příkladech knih pro děti, fotografických publikacích věnovaných konkrétním místům a městům a závěrem pak na příkladech grafických prací Zdenka Seydla. Druhá linie pak mapuje práce Emily Medkové a Libora Fáry. Těmto stěžejním kapitolám předchází (z historického

hlediska nutné) exposé učiněné v prvních dvou kapitolách. První se zabývá obrozením knihy jako artefaktu, jehož estetická a umělecká hodnota mají být neodmyslitelně spjaty s typografickou a grafickou úpravou, které tuto umocňují. Druhá kapitola pak postihuje některé aspekty vývoje fotografického média, které se začátkem dvacátého století postupně vymaňují z područí domnělého a silně tradovaného sporu mezi malbou a fotografií jako nesmiřitelnými rivaly, a nastupuje pomalou cestu k autonomii na poli zobrazovacích umění. Příkladem jsou tu zejména aktivity avantgardy v čele s Karlem Teigem a skupinou Devětsil.

Celý text nezapře vysokou míru zaujetí Petry Bolkové pro zvolené téma, které je mapováno místy velmi pečlivě a s notnou šíří záběru s ohledem na společenské a historické souvislosti. V rámci diplomové práce jsou kapitoly poměrně s rozmyslem provázány (byť k tomuto směřují jistou výtku níže), přičemž autorka dovedně užívá i shrnutí již řečeného v úvodech kapitol navazujících a v patřičných místech činí poukazy napříč textem. Diplomová práce Petry Bolkové svědčí o vsutku poctivé přípravě, čemuž napovídá i studium archiválií z depozitáře knihovny Muzea moderního umění v Olomouci, jakož i odkazy na vybrané disertační a diplomové práce k některým dílčím tématům. Za velmi zdařilou také považuji obrazovou přílohu, čítající 122 příkladů konkrétních knižních obálek a děl, na něž autorka v textu poukazuje.

Jak jsem však předeslal výše, za nejvýraznější slabinu celého textu považuji jeho celkovou strukturu, která je dle mého názoru příliš svázána historicko-lineárním pojetím sledovaného tématu. Nedomnívám se, že by hloubce záběru a patřičné koncentraci na ústřední téma pomohlo autorkou zvolené řazení kapitol ryze časově chronologicky od přelomu devatenáctého a dvacátého století, přes meziválečná léta, čímž se teprve po zhruba padesáti stranách otevírá prostor pro ústřední oblast zkoumání v kapitole čtvrté a umenšuje se tak prostor pro akcentaci hlavních tezí. Tato kapitola pak ztrácí v kontextu hlavního zaměření práce kompaktní formu a stává se místy roztržštěnou. Zatímco téma ozvěn meziválečné avantgardy v tvorbě šedesátých let má značnou oporu v samostatné třetí kapitole, je mu pak věnován prostor asi deseti stran kapitoly čtvrté. Těžiště tak spočívá především v popisu fotografie „poezie všedního dne“, která je aplikována jako určitá klíčová kategorie, do níž spadají práce Marie Šechtlové, Jana Lukase, Dagmar Hochové, Karla Plicky, Ericha Einhorna, Josefa Sudka a jiných (chybí tu například ale Ladislav Sitenský), což lze považovat za výrazné zjednodušení a zploštění možné hloubky záběru sledovaného tématu. Přičemž někdy je centrálním tématem podkapitoly vybraná osobnost, někdy téma, jindy zase vybraná edice, což se ukazuje být silnějším klíčem, než jakási všezahrnující kategorie „fotografie poezie všedního dne“. Navíc historický kontext s ohledem na „každodennost“ ve fotografii je tu v podstatě jen letmo naznačen v intencích tuzemského poválečného dění pod vlivem komunistické propagandy. Přitom tato oblast fotografie má rovněž své kořeny (nechceme-li pátrat dále v historii) ve dvacátých a třicátých letech v podobě „Neue Sachlichkeit“ (např. August Sander, Karl Blossfeldt aj.), „Straight photography“ (např. již kořeny u Alfreda Stieglitze, Edward Weston, Paul Strand aj.), skupiny kolem Farm Security Administration (např. Dorothea Lange, Walker Evans, Russell Lee aj.). Kořeny, které jsou pro vývoj fotografie stejně legitimní, jako odkazy na meziválečné avantgardy a poválečné společensko-politické determinanty.

Práci by dle mého názoru výrazně prospělo, kdyby autorka překonala historicko-lineární model a do hlavního tématu diplomové práce vstoupila pomocí dobře promyšlených tematických celků, aplikovaných přímo na sledované období šedesátých let (například fotomontáž, nemanipulovaná fotografie, dětská kniha, místopis, diagonála a vertikála v grafickém designu obálky atd.). Z každého takového celku by pak mohla směle vést sondy a

odkazy na patřičné historické souvislosti, čímž by se možná vyhnula některým zjednodušením, která nutně pouhá historizující narativita zapříčiňuje. (I dějiny fotografie - např. Michel Frizot, Geoffrey Batchen aj. - jsou již v současnosti sledovány v tematických celcích napříč dějinami, neboť chronologické pojetí jejich výklad nutně zplošťuje a neumožňuje pronikání malých dějin fotografie – fotografie amatérská, archivní, v rodinných albech apod. – do dějin tzv. velkých a oficiálně vyprávěných). Celý text by se tak možná stal čtenářsky vstřícnějším a jeho studium by bylo větším myšlenkovým dobrodružstvím, než jak tomu bylo u textu ve stávající podobě. Navíc by tak částečně i překročila stín zdrojových pramenů, z nichž vycházela a vnesla by do tohoto ojedinělého tématu nový pohled.

Vedená polemika se strukturou diplomové práce je však pouhým dodatkem k zamyšlení, který nijak nezpochybnuje její celkovou kvalitu. Petra Bolková dle mého názoru napsala mimořádně zajímavou práci, v níž se navíc vypořádává s tématem (fotografie a grafická úprava knih), které je dosud na poli teoretických zkoumání poměrně nové a které si dozajista zaslouží hlubší a navazující studium i s možnými přesahy k současné tvorbě.

Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě jako výbornou.

výborně

Návrh na klasifikaci diplomové práce:

.....
podpis recenzenta diplomové práce

Praze 3. září 2015
V dne

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	Dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------

*) Nehodící se škrtněte